

in obljubil strankam župan sam. Ko se je nato v gostilnici pri Martinu sestavljal zapisnik, ni bilo glede obljube za napravo cementne jame nikakega govora in se je odstavek o jami glasil tako-le:

Pri vsi tej napravi je treba skrbeti, da se posoda v mlekarji snaži in ne zunaj, zraven se mora tudi pomisliti, da na ta način narejen filter le nekaj časa dobro deluje in se mora večkrat premeniti; v to svrhu bi bilo umestno, da bi se dobro cementirana in dobro pokrita greznica napravila, v katero bi se pomije iz kanala izcejale, s sesalko bi se lahko vsebina greznice prilično odstranjevala.

Prizadete stranke: Josip Kolen, Frančiška Pintar, Albina Baker, Marija Germovšek, so temu v pričo vseh ugovarjale in odšle z opazko, da bodo tedaj podpisale zapisnik, ko bo cementna jama izgotovljena. V enem tednu je izdal župan imenovanim štirim končno razsodbo, to je odlok z dne 22. avgusta 1907, številka 726, v čigar relevantnem delu se glasi:

C. kr. nadzdravnik gospod dr. Vavpotič je izjavil po zapisniku, da se iz zdravstvenih higijskih ozirov ne more proti sedanjemu napravi nič ugovarjati. Vseled te izjave se je komisija izrekla, da je stavba in vsa naprava pravilno narejena ter se od strani županstva potrjuje in daje dovoljenje za uporabo. Pritožba se pritožnikom vsled oglada komisije, sestavljene iz župana in dveh svetovalcev kot neutemeljena zavrne. Pritožniki se proti tej razsodbi imajo pravico pritožiti na občinski odbor tekom 14 dni računši od dneva vročitve.

Ta odlok je bil narejen enostransko, samo v korist župnika Oblaka. O daljnih napravah, ki jih je priporočal v daljnem, zgoraj navedenem odstavku uradnega zapisnika g. državni zdravnik kot umestne, da se napravijo navzile temu, čeprav proti napravi sami ni nobenega ugovora. To pa bi bilo za sosedo in tudi druge ljudi, ki rabijo vodo Temenice zase in živino, jako važno, da bi v odlok prišlo tudi to, kar je dr. Vavpotič smatral za umestno in povedal v zapisniku. Toda navedeni odlok je to premišljeno zamolčal in bil zaradi tega pomanjkljiv.

Na prošnjo Kolenca je sestavil nadučitelj Potokar zoper ta odlok pritožbo na deželni in občinski odbor po danih informacijah. V pritožbah sta bila med drugimi tudi sledeča stavka: „Ali ni smatrati take izjave — namreč odloka — falsificiranim? Kje je torej resnica?“

Na te besede je začel župan švigati po fari pozvedovat, kdo je sestavil pritožbo in če se je podpisal vsak sam. Podpisov je bilo 34. Nadučitelj je res sestavil pritožbo, a podpisal se ni. Župan je vložil proti nadučit. Potokarju in drugim tožbo po vpokojenemu svetniku Vencajzu. Pri obravnavi v Trebnjem je bila ljuta borba. Razprava je trajala čez 3 ure. Kot priča je bil zaslišan g. dr. Vavpotič. „Slovenec“ je poslal celo urednika Moškercu k obravnavi, ki je takoj brzojavno poročal o izidu razsodbe. Nadučitelj Potokar se je opiral na izvajanje dr. Vavpotiča, ki mu je na dan oglada pravil na postaji, da bo cementna jama v šestih tednih narejena, nadalje na njegovo pismo, kjer pravi, da ga je osupnilo, kako more županstvo izdati tako površen odlok, da je napraviti cementno jama itd. Da gosp. dr. Vavpotič je na vprašanje nadučiteljevo v gostilnici pri Kolencu, ali je odlok falsificiran ali ne, izjavil: „Kakšen pa, le name

Moč naših mišic in našega mozga prihaja iz krvi, ki organom neprestano dovaja redilnih snovi. Ako bi ne prišla kri samo nekoliko trenutkov v mozeg, bi se človek onesvestil. Kri nastaja iz redilnih snovi hrane, ki jo uživamo. Hrana se različno pripravlja in pretvarja. Hrana je rastlinska in živalska. Živali, ki se hranijo z mesom, se hranijo z onimi živalmi, ki se rede z rastlinjem. Potemtakem bi živali ne mogle živeti brez rastlinja. Tako je rastlinje poslednji in edini izvirek hrane na zemlji. Rastlina pa prihaja ravno od solnca. Svetloba in toplota sta rastlini hrana. Pod vplivom teh naravnih sil razstavlja rastlina ogljikovo kislino, ki se nahaja v zraku, tako da kisik postane prost, ogljik pa obdrži rastlina, ki iz njega tudi v glavnem obstoji. Živa solnčna sila se pretvarja v rastlino. S to rastlinsko snovjo se hrani žival, a z njo se zopet hranijo druge živali, pa tudi človek. Kisik pa, ki ostaja v zraku, služi za dihanje tako živalim kakor človeku, zakaj brez njega ni organskega življenja.

Kadar jemo rastlino ali žival, ki se hrani z rastlinami, sprejemamo vase del solnčne

se oprite pri obravnavi, župan bo pogorel.“ Besedo „falsificiran, ponarejen“ je smatral nadučitelj, kakor so jo smatrali vsi obsojenci, tako, da je odlok pomanjkljiv, kar je tudi v resnici bil, ker ni župan v svojem odloku ničesar omenil o najvažnejši zadevi, o cementni jami. Sodnik je poudarjal, da ni dolžnost županstva, prepisati original v celoti. Opiral se je le na originalni zapisnik, stranke pa so se opirale na županski odlok. Razsodbo je izvajal na podlagi odstavka, da je izjava, ali je v higijskem oziru naprava pravilna ali ne, originalu in odloku enaka, in je ni smatrati falsificiranim. Vsi ugovori so bili zaman. Sodišče je obsodilo nadučitelja Potokarja na 3 dni. Kolencu 4, Bukovca in Šlajpaha na 2 dni zapora, oziroma od 20—40 K, dva sta bila oproščena.

Zaradi te razsodbe je nastalo v klerikalnih krogih nepopisno veselje. „Slovenec“ je kar v dveh številkah bobnal o tej zanimivi razpravi in obtožnico celo prej priobčil, preden je vedel, kakšen bo izid razsodbe. „Slovenec“ je priobčil brzojavko na prvem mestu. Kaj si naj človek pri tem misli? Vsa dolina je bila pokonci! Četeški župnik je šel uro daleč iz radovednosti, kakšen bo konec te afere, župan in Oblak sta v Trebnjem obtožence zaničljivo pogledovala, ves klerikalni tabor je bil od veselja kakor blazen nad tem porazom. V Št. Lovrencu je priromal cel kup „Slovenec“, in farovška mati je delila na pragu, češ, pridite, berite, Potokar je obsojen! — Veselje, ki je skozenj prosevala črna škodaželjnost, je bilo velikansko, nepopisno, toda — kratko.

Škodaželjnost se namreč kaj rada maščuje. Tudi obsojenci niso obupali, da pri c. kr. okrožnem sodišču v Novem mestu pade krivica in zmagare snica. In tako se je tudi zgodilo. Dne 23. pret. m. so bili pri vzklicni obravnavi vsi štirje obtoženci popolnoma oproščeni, razžaljeni župan pa bo imel sedaj malo daljši nos in bo plačal Vencajza, vse druge stroške, kakor tudi zastopnika nadučitelja Potokarja in tovarišev.

Pri vzklicni obravnavi je vse štiri obtožence zastopal g. dr. Globevnik.

Sedaj je govorila o tej stvari zadnja instanca, zbor štirih, zakonov gotovo večših sodnikov. — Ti so povedali s svojo razsodbo razžaljenemu županstvu velikološkemu, kar mu gre, namreč da postopa pristransko, da dela štafazo župniku Oblaku.

Da, visoko so se dvigale klerikalne glave. Svoje nade in želje so videle že uresničene. Toda pregovor pravi: Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade. In tako so tudi maščevalci zleteli prav nizko. Klerikalni občinski očetje so nadučitelja že prestavili, že so romale pritožbe bogvekam. Potokar mora proči, on ni krščanski, on je kriv vseh preprirov! A kolo se je obrnilo, in pravica je prišla na površje. Tako homo še marsikaj doseglji, a ne kar čez noč! Bodimo vztrajni in energični, saj nas uče izkušnje, da trajajo boji marsikje na leta, preden starejo krivica in napade nasprotnikov. Ako se Oblak baha s slonovo kožo, naj nas ne straši. Trdnejša od njegove kože je naša volja, vztrajnost in moč!

Da je moralno in materialno ubijanje učitelstva postalo že kar sistem, nam značijo be-

toplote ali solnčne svetlobe ali solnčne sile, iz česar se ustvarja vsa moč našega telesa in življenja. Ako človek ne je, ne more delati ter izgubi moč. Moč se nadomešča s hrano, a v hrani je spravljena moč, ki prihaja od solnca. Brez solnca ni torej ničesar.

Ob toploti 30 stopinj se pretvori kokošje jajce v 21 dneh v živo bitje. Telesna toplota, ki z njo izvali koklja pišče, prihaja od hrane, ki jo zauživa, a izvor vsi tej toploti je zopet solnce.

Železnica hiti s svojo močjo in vleče veliko breme. Odkod tolika sila? To je solnčna sila, ki se je pred mnogo milijoni let pretvorila v rastlinje, ki je prišlo pod zemljo in se izpremenilo v oglje. A sedaj sila iz oglja žene železnico. Stephenson, izumitelj prve lokomotive, je rekel: „Nihče drugi nego solnčna toplota goni stroj.“ Rastline so vsesale solnčno silo in jo sedaj vračajo. Prav pravi neki glasovit fizik, da je oglje solnce v kleti. Nastalo je iz solnčne toplote, pa se more zopet pretvoriti v toploto, v silo.

sede tega dičnega župnika Oblaka, ki jih je baje izpregovoril: „Ako ne obvelja obsodba v Trebnjem, bodo naši poslanci interpelirali v državnem in deželnem zboru. In če še to ne bo nič pomagalo, da se Potokar stran spravi, potem namignem — Kalteneggerju!

Žalostna nam majka!

Naskoki agrarcev.

Praga, 18. januarja 1908.

— v — Decembra meseca so podali nemški agrarci v državnem zboru predlog, da naj se obvezni obisk šol na kmetih zniža z 8 na 7 let. Zvito koncipirani predlog so izpolnili s prozorno določbo na videz prosvetnega pogoja, naj bi odpadle vse olajšave v posejanju šole in dovoljen bodi izstop iz ljudske šole po 7 letnem obisku samo le koncem šolskega leta. Namesto osmega leta, ki odpade, naj se pripojé k ljudskim šolam gospodarske nadaljevalne šole v obliki nedeljskih in zimskih šol — kot obveznih šol.

Ta predlog je gotovo nazadnjaški in kaj blizu tudi našim agrarcem.

O srednje učit. društvo, ki je dobro izprevidelo, kaka nevarnost preti v slučaju uzakonjenja te zahteve, se je odzvalo še ob času s protestom na zborovanju učitelstva, ki se je vršilo ob božičnih praznikih na Žofinu v Pragi.

Po uvodnih besedah šolskega vodje J. S m r t k e je izpregovoril šolski vodja V. K. T u č e k o tem reakcionarnem predlogu, in sicer s kulturnega stališča. Češko učitelstvo je zastrmelo nad zopetnim in drznim vmešavanjem nazadnjaških življev v narodno šolstvo.

Ponavlja se tu le zopet Lichtensteinov in Ebenhofov predlog in v prvi vrsti gre za znižanje izobrazbe ljudstva. Bati se je, da se naše ljudstvo ne upre takemu nazadnjaškemu predlogu, da pride v današnjih političkih razmerah, ko se vse nagiblje h klerikalizmu, ljudska izobrazba res v nevarnost. Predlog je tako stiliziran, da bi postal popularen, da bi se zdelo, kako se hoče ljudstvu pomagati, da more uporabiti deco za domače delo. Pristavku, da bi se lahko odstranile olajšave, sploh ne verujemo, ker je stranka, ki je to predlagala, sama provzročila olajšave.

Kakor se je vnel v državnem zboru odpor proti naskoku na visoke šole, tako je sedaj treba, da se dvigne v ljudstvu odpor proti nazadnjaškemu predlogu, naj se zniža šolski obisk. Zakaj se naj ravno ljudstvu vzame pravica na izobrazbo in s tem temelj bodoče sreče in blaginje?!

Tega naskoka ne smemo trpeti, in češko učitelstvo pozivlja vse napredne stranke, da odbijejo ta naskok!

F. V. M o r a v e c, učitelj na meščanski šoli v Pragi, razjasnjuje, zakaj je češko učitelstvo pripojilo svojemu kulturnemu programu zahtevo devetletnega šolskega obiska in zatrjuje, da je prepričan, da čimdaljebolj razvijajoče se industrialno lice naših kmetijskih okrajev ne dovoljuje že iz gospodarskih razlogov, da bi se na deželi znižal šolski poset, in pričakuje, da tudi naša agrarna stranka zabrani, da bi bil uzakonjen princip, po katerem bi naj zadostala kmetiškemu ljudstvu nižja izobrazba, kakor pa meščanskemu, najsi tudi predlog miri navidez na gmotne interese zemljedelcev. O svobodomiselnih in ostalih naprednih strankah pa govornik sploh ne dvomi, da se poslužijo vseh sredstev, da odbijejo naskok.

Na templju starih Egipčanov, posvečenemu bogu solncu, je bilo zapisano: „Ono (solnce) je, ki je napravilo vse, kar obstoji, in ničesar ni, kar bi bilo kdajkoli napravljeno brez njega.“

Brez svetlobe ni življenja, ni sile, ni zdravja. Rastlina ostane brez svetlobe bleda in nerazvita. Ogljikova kislina se razkaja v oblačnih dneh počasneje nego v vedrih dneh. Ljudje v globokih, mračnih in vlažnih dolinah so duševno slabo nadarjeni, ker se jim ni mogel mozeg prav razviti. Malo solnca — malo tudi pameti.

Kakor je to v fiziškem svetu, tako je tudi v duševnem ali moralnem. Tudi tukaj je svetloba prva in najpotrebnejša. Kjer je duševna svetloba, namreč znanje, znanost, izobrazba in resnica, tam je tudi duševno zdravje in blaginja, medtem ko je ondi, kjer vlada tema, glupost, praznovestvo in suženjstvo.

Kakor daje solnčna svetloba življenje in moč, tako donša tudi duševna svetloba napredek, moč in srečo.

Davorin Trstenjak.

Težnje vseh svobodomiselnih strank morajo meriti k temu, da se odpravi škoda, ki je doletela šolsko organizacijo s šolsko novelo; iz šolskega vprašanja mora postati ljudsko in narodno vprašanje.

Prav mnogo store tu lahko učitelji s taktičkim, mirnim, resnim nastopanjem in zlasti s tem, da z veseljem prevzamejo vzgajanje — ljudstva in praktično dokažejo, da ne gre učitelstvu samo za stanovska vprašanja, marveč za ljudsko stvar in prospeh narodov.

Sicer pa tudi vprašanje znižanja šolskega obiska ni vprašanje stanovskega interesa marveč stvar eminentno politička in občenarodna.

Brez debate se je sprejela potem naslednja resolucija, predlagana in utemeljena od predsednika učitelja Jos. Č e r n e g a:

Češko učitelstvo, zbrano dne 28. grudnia 1907 v Pragi, uvažuje akcijo nemških agrarcev, da se oškoduje vrednost naših narodnih šol potom znižanja šolskega obiska na 7 let in upošteva posledice, ki bi sigurno nastale v znižanju narodne izobrazbe, je tudi proti naskokom, ki so bili storjeni s te strani na katoliškem zborovanju na Dunaju in na svobodno vedo na visokih šolah. Prepričano je tudi, da gre tu za škodo, ki naj se naredi narodni kulturi v nje lastnih korenih in izjavlja, da so zbudili omenjeni naskoki v organizovanem učitelstvu globok odpor. Smatra za svojo dolžnost, delati v našem ljudstvu na to, da se stavi vsa napredna javnost, zlasti njena žurnalistika in njeni politički zastopniki prvi v bran proti nameram nazadnjaškim in da ne pripuste možnosti, da uresničijo namene nazadnjakov!

Misli starega nadučitelja.

Gospod urednik! Zakaj pišete vedno proti klerikalcem, da s tem škodujete vsemu učitelstvu?! Klerikalci bi nam jako radi pomagali, a jih Vi vedno napadate. Oni so bili in so tudi sedaj odkriti prijatelji pravih učiteljev, a ne takih, kakor jih Vi vzgajate. Končno boste menda vendar prišli do pravega spoznanja. Izpokorite se še o pravem času! Vaša krivda bo, ako bo toliko učiteljev, ki priznavajo Vaša načela, še nadalje stradalo in trpelo razna preganjanja. Klerikalci so že trdno sklenili, da bodo vse učitelje, ki so z ljudstvom, prav bogato nagradili.

„Prav v kratkem jim hočejo nakloniti meznarske službe. Tudi k svojim gostijam jih hočejo pritegniti, da bodo smeli nositi na mizo in zraven zvrniti kak kozareček rujnega vinca in v kuhinji obrati kako kost. Ne razumem, kako da nimate smisla za blažene stare čase!

Pa pustiva šalo na stran! Klerikalci so poizkusili že vsa sredstva, kako bi bilo mogoče napredno učitelstvo spraviti v svoj tabor. Vse grožnje, vsa ovaduštva, prilizovanja in prošnje — vse jim ni nič pomagalo. Učitelstvo je kot pravi vzgojevalec svojega milega naroda ostalo zvesto svojemu poklicu. Sedaj mislijo poizkusiti z najgršim sredstvom: s podkupovanjem. Trdno sem prepričan, da je jako malo takih tovarišev med nami, ki bi bili pripravljeni za skledo leče prodati svoj značaj in svojo prostost. Naše geslo mora biti slejkoprej: neizprosen boj hudobnemu klerikalizmu. Mi ne prosimo nikake milosti. Tudi nismo mi ljudstvu dolžni nikake hvaležnosti, ampak ljudstvo jo je dolžno nam. Mi smo dobrotniki ljudstva, a ne ono naš dobrotnik. Ljudstvo je naš dolžnik, a ne mi njegov. Vsak delavec dobiva za svoje delo primerno plačilo, samo nam učiteljem plačuje ljudstvo po krivdi klerikalcev komaj polovico, a drugo polovico nam ostaja dolžno. Temu pa mora biti konec in bo tudi kmalu konec. Klerikalci dobro vedo, da se bo moralo za učitelje v kratkem kaj storiti. Sedaj bi radi stvar tako zasukali, da bi bili izboljšanja deležni samo njihovi privrženci.

Ko so bile plače zvišane duhovnikom, niso klerikalci prav nič delali izjeme ne med davkoplačevalci in ne med duhovniki. Vsak davkoplačevalec mora prispevati za njihove plače, naj bo katoličan ali jud, in tudi vsak duhovnik je deležen povišanja, ali je z ljudstvom ali proti ljudstvu. In tako bo tudi pri nas. Vsak davkoplačevalec bo moral plačati, ali šolo rabi ali ne in ali je z učiteljem zadovoljen ali ne.

Zakaj pa duhovniki pobirajo biro tudi pri svojih političkih nasprotnikih!?

Klerikalci sami dobro vedo, da je vse njih pisarenje zadnji čas edino le zato, da bi

Dalje v prilogi.

zbežali kakega neizkušnega učitelja in da bi še bolj nahujskali nevedno ljudstvo proti učitelstvu in šoli. S tem mislijo vsaj nekaj časa zavleči izpolnitev naših pravičnih zahtev. Vsak učitelj naj bo uverjen, da je v interesu klerikalcev, da se naše plače ne izboljšajo. Ako prestopimo vsi danes v klerikalni tabor ali pa če ostanemo njih neizprosni protivniki; plače nam bodo takrat izboljšali, kadar bodo v to prisiljeni. Ako se bomo borili še naprej, si priborimo svojo popolno neodvisnost. Ako se jim pa vdamo, izgubimo vse svoje pravice in v kratkem bi postali pravi sužnji svojih „gospodov“. Klerikalci skrbijo edino le zase, a nikdar ne dopusti, da bi poleg njega smel še kdo drug svobodno in udobno živeti. Najžalostnejše zglede imamo pri organistih in cerkovnikih. Ti so vsi v njih taboru in so najhujši njih agitatorji, a so med vsemi stanovi najslabše plačani in uživajo med vsemi državljanji najmanj svobode. Njih žalostni položaj bi duhovniki prav lahko izboljšali, a je v njih interesu, da še nadalje ostanejo njihovi sužnji.

Tudi učiteljem bi bili že davno lahko primerno zvišali plače. Ni res, da bi dežela tega ne zmogla. Če se za napravo novih farovskih hlevov, ki pa skoraj prazni stoje, ker se duhovniki poleg politike in raznih društvenih zadev ne utegnejo več pečati z živinorejo, lahko napravi 50% naklad za več let, potem bi se bilo dalo tudi povišati deželno naklado za 5%. Če bi se ljudi prej ne hujskalo, bi se za zvišanje 5% dež. naklade niti ne zmenilo za toliko časa, da bi se bil denar dobil kje drugod. Kdo pa se zmeni, če se jih prej ne hujška, ko se občinska naklada zviša za 5 ali 10%? Prav nihče! Klerikalci pač ne trpe, da bi bil v fari poleg župnika še kak drug gospod, zato mora ostati učitelj še nadalje — siromak.

Vsaka krivica se mora prekoslejš maščevati. To se bo zgodilo tudi s klerikalci. Njih nasledniki bodo še bridko čutili samopasno stopanje sedanjih klerikalnih kolovodij. Da se to čim prej zgodi, v to hočemo pomagati tudi starejši tovariši, ki smo od klerikalcev že toliko pretrpeli, da mlajši niti pojma nimajo o tem, zato pa ne vedo prav ceniti našega odpora. Torej, le pogumno naprej!

Končno še besedo onim zavednim tovarišem, ki se izgovarjajo, da iz verskega prepričanja pripadajo klerikalni stranki! Od kdaj smo pa napredni učitelji proti veri? Mi smo bolj verni kot klerikalci sami. Za vero se jim ni prav nič bati. Obstanek vere je zagotovljen po zatrdilu Kristusa samega. Pomisljijo naj pa, da smo se v verouku tudi učili, da je ravno tisti apostel, ki mu je Kristus obstanek vere zagotovil in ki ga je sam postavil za vladarja, iz sebičnih namenov njega trikrat zatajil, preden je petelin dvakrat zapel. Pomisljijo naj nadalje, da ni brez pomena, da je bil med dvanajstimi apostoli, ki jih je vsevedni Kristus sam izbral, Judež, kateri ga je prodal za trideset srebrnikov. Kaj se pa dandanes lahko godi, ki njih nasledniki ne postavljajo Kristusa, ampak jih nastavljajo razni politiki! Ne vera, ampak njih grdi klerikalizem je v nevarnosti.

Temu pa mora biti enkrat konec. To pa je naše delo.

Naskok na šolo.

„Rdeči Prapor“ dokazuje, da se sovražniki šole zopet oglašajo. Preden so šli državni poslanci na počitnice, so krščanski socialci vložili predlog, ki zahteva, naj se zniža dobo šolske obveznosti na kmetih z osmih na sedem let. Za predlagalci stoji seveda vsa klerikalna vojska, ki se že od nekdaj trudi na vse kriplje za omejitev prosvete in izobrazbe. V besedilu je sedanji predlog drugačen kakor so bi predlogi Lichtensteina, Verganija i. t. d., dognati pa hoče prav to, kar so hoteli oni.

Če zahtevajo klerikalci znižanje šolske dobe na sedem ali pa na šest let, je v bistvu prav vseeno. Če bi se jim posrečilo, da bi odbili eno leto, bi prišli kmalu z drugo pa s tretjo zahtevo, dokler ne bi ostala le še štiri leta na papirju; in nadalje bi grabili in grabili, dokler ne bi dobili sploh šole v svoje krepilje.

Krščanski socialci utemeljujejo svojo zahtevo. Seveda vsakdo je imel pripravljen izgovor, če je kdaj kaj zahteval. Zniža naj se šolsko dobo samo na deželi, izvzemši večja mesta in industrialne kraje. Bogaboječja družba ve, da z mestih in industrialnimi kraji ne sme poizkušati takih eksperimentov, ker bi jo delavci pogнали,

da bi se kar kadilo. Ampak skromna je, pa si misli: „Če bi se le sploh začelo. Ako se poslabša šolstvo le na kmetih, pridejo potem že tudi mesta in industrialni kraji na vrsto.“

Zavili so svoj predlog tudi v prikupljivo obleko. „Odpravi naj se“ — pravijo — „vse šolske olajšave.“ In povrh se priporoča nedeljske in zimske šole.

Vse to je navaden humbug, ki ne more preslepiti žive duše, če le količkaj misli. Šolske olajšave, dovoljenja, da smejo škotlje poleti ostajati doma i. t. d., so gotovo škodljive. Zato ker so škodljive, se jih pa vendar ne sme v drugi obliki kar zakonito uvesti. Sedanja šolska doba je prekratka, da bi se otroci naučili vsega, kar potrebujejo pozneje v življenju. Posebno je zato prekratka, ker se jo z omenjenimi izjemami skrajšuje. Zdar pa pridejo modrijani krščanski, pa pravijo: Ker je šolska obveznost prekratka, jo pa — skrajšajmo!

Takozvane olajšave je treba odpraviti; to je res. Kar se je fant pozimi naučil, pozabi poleti, ko sploh ne vidi šole odnotraj. Zato je treba skrbeti, da bodo hodili učenci tudi poleti v šolo. In ker se v osmih letih ne navadijo dosti, je logiška posledica, da bi morali hoditi devet ali deset let v šolo, ne pa, da se jih spodi po sedmem letu domov.

Prepobozni bratje se vedejo tako, kakor da bi jih vodila sama skrb za kmeta. Eno leto prej bo lahko porabil fanta za delo — pravijo. Ampak praktičsko je ta politika naravnost sovražna kmetu. Industrialnim krajem priznavajo pravico do osemletnega šolstva. Zakaj? Edini pametni razlog je pač ta, da je delavcu treba več znanja. Če je pa to res, tedaj naj krščansko-socialni možjaki razumejo, zakaj bi bilo treba kmetu manj znanja, zakaj bi bilo koristno, če bi bil bolj neumen. In kaj, če si mora kmetiški sin sam poiskati dela v industriji, n. pr. v rudniku? Potem bi bil menda pač na slabšem napram onim delavcem, ki so obiskavali šolo osem let. Kdor pa hoče to, se ne more imenovati prijatelj kmetom.

Koristi kmetov so v tej reči sploh jako nizka pretveza. Kmeta, ki mora propasti, če ne pride trinajstleten fant eno leto pomagat na polje, sploh ni mogoče rešiti. Kdo naj verjame, da bi se rešil mali posestnik, ki je že z eno nogo v Ameriki, če mu pride pomagat sin, ki je še deček, ne pa mladenič.

To je prazen izgovor za klerikalce. Besnica je pa ta, da jim izobrazba ljudstva ne diši. Kakor se jim je delavstvo, ki nekaj zna in ve, izmuznilo iz rok, tako se boje, da jim pokažejo tudi kmetje hrbet, če se kaj več nauče. Klerikalci namreč sami ne verujejo v trajno privlačno moč svojih dogem. Sami nimajo toliko vere. Svoje nauke vsiljujejo samo nevednim, neumnim ljudem lahko v glavo in zato žele, da bi bilo prav veliko takih nevednih in neumnih ljudi na svetu. Tedaj bi jim cvetela ajda!

Ker je izobrazba nasprotnica klerikalizma, zato se je klerikalci boje. In ker vidijo, da je ne morejo pobiti z enim udarcem, so tudi pripravljene, poneumniti ljudstvo polagoma, korak za korakom. Le poneumniti! Takrat bi padala zanje mana z nebes.

Vsa ta demagogija je pa preveč očitna in zato ne bo preslepila odprtih oči. Če bi še državni zbor, ki ima protiklerikalno večino, dal potuho klerikalcem v državnem zboru, tedaj bi zaslužil, da se ga kar živno razžene. Toda klerikalci se veselo prezgodaj. Jezuitska nakana jim mora izpodleteti v parlamentu. Izven parlamenta mora pa ljudstvo paziti.

Pisarna.

LIX.

Odgovor na 58. vprašanje v 2. št. letošnjega „Učiteljskega Tovariša“ je popolnoma napačen.

Niti dnevnik, niti podrobna razdelitev učiva nista v zmislu § 136. dok. šolskega in učnega reda ter v zmislu razpisa c. kr. dež. šolskega sveta kranjskega z dne 31. maja 1902, št. 345, uradna spisa. Da je to res, nam kaže nastopni slučaj.

Od učitelja R. je zahteval šolski voditelj na Kr., naj mu koncem šolskega leta izroči dnevnik in podrobno razdelitev učiva za — šolski arhiv. Učitelj R. je to zahtevo odklonil ter šele na ukaz c. kr. okrajnega šolskega sveta oboje izročil nadučitelju, obenem pa se tudi pritožil na c. kr. deželni šolski svet.

Ta je ukazal, naj nadučitelj vrne učitelju R. dnevnik in podrobno razdelitev učiva, ker je oboje (kakor ročni katalog) osebna last učitelja R.

Dostavek uredništva: S tem je torej dognano, da dnevnik in tudi podrobna razdelitev učiva nista uradna spisa in jih šolski voditelj ne sme koncem šolskega leta zahtevati za šolski arhiv, ker sta dnevnik in podrobna razdelitev učiva učiteljeva last.

Če je pa razrednik primoran ali ne oddati dnevnik in podrobno razdelitev učiva šolskemu voditelju v pregled, o tem pa pravi razpis c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega z dne 31. maja 1902, št. 345, tako-le:

„Die Ausführung der Stoffverteilung bezw. die Führung des Tagebuchs ist im Sinne des § 26 alin. 2. der Schul- u. Unterrichtsordnung bezw. des § 2 lit. i—n und der §§ 3 u. 4 des Min. Erl. v. 18. Mai, 1869, Z. 140/Prs. M. V. Bl. Nr. 44, des § 29 Pkt. 3, 4 und 5. des Ges. v. 25. Februar 1870, L. G. Bl. Nr. 11 und nach der Min. Vrdg. vom 3. November 1899, Z. 9571, Bl. Nr. 59, von den Oberlehrern resp. den Bezirksschulinspektoren und vom Landesschulinspektor genau zu überwachen.“

S tem je torej dokazano, da je učitelj primoran oddati nadučitelju v pregled tudi dnevnik, čeprav ni uradni spis in čeprav je osebna last učiteljeva.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo bo imelo prvo letošnje mesečno zborovanje v sredo, dne 23. januarja v restavraciji hotela „Južni kolodvor“. Predaval bo tov. L. Jelenc „o razstavi v Londonu“. Začetek ob 8. Gosti dobro došli!

Učiteljsko v Krškem, na Vidmu, v Leskovcu in v Rajhenburgu je ustanovilo svoj „Krožek“. Prvi sestanek je v sredo, dne 22. prosinca t. l. ob 7. uri zvečer v gostilnici Fr. Gregoriča v Krškem. Na snidenje!

Štajersko.

Vodstvo „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ je imelo dne 30. dec. 1907 svojo prvo sejo v Celju v „Narodnem domu“, ki so se je razen enega, ki je bil nujno zadržan, udeležili vsi odborniki. Odbor se je sestavil sledeče: namestnik tovariš Jos. Mesiček, nadučitelj v Sevnici, tajnik tovariš Ignac Šijanec, učitelj v Gornjem gradu, blagajnik Ivan Pušenjak, šolski voditelj v Šmihelu nad Mozirjem, ki mu odslej vsa p. n. učiteljska društva pošiljajo svoje doneske. Za leto 1908 in 1907 je plačati od vsakega člana za „Lehrerbund“ 30 h in za „Zvezo“ 20 h, torej skupaj 50 h. Za l. 1908 pa je plačati od vsakega člana skupaj 1 K.

Vodstvo „Zveze“ Učiteljsko društvo za šentlenartski okraj je zborovalo dne 6. t. m. pri Sv. Lenartu v Slov. gor. Udeležba je bila še precej povoljna, vsaj za naš okraj, ki mora vedno računati s slabimi občili. Ta dan se sicer nihče ni mogel izgovarjati na slabo cesto ali grdo vreme. A nekateri društveniki so že takšni, da jim je poleti prevročje, pozimi premrzlo, sedaj preprašna, sedaj preblatna pot, da bi se udeležili zborovanja. Tovariši, več stanovskega ponosa, več združnega smisla, in nam vsem bo pomagano!

Društvu je nanovo pristopil tov. Zabukošek Anton, ki se je preselil od Sv. Marjete k Sv. Lenartu.

Izmed dopisov je omeniti „Zavezino“ vabilo zaradi podpiranja zavarovalne banke Slavije. Ker prispeva ta banka od učiteljskih zavarovanj lepe vsote učiteljski organizaciji, se jo sklone splošno podpirati. Letos nakaže Slavija „Zavezi“ zopet 4083 K 34 h. Lepa vsota! Zato pa, tovariši, ki še niste zavarovani, zavarujte se pri Slaviji: oni pa, ki ste pristopili drugim zavarovalnim društvom, prodajte svojo polico ali pa razrušite sklenjen pogodbo ter pristopite k Slaviji; zakaj le ta prispeva slovenskemu učiteljskemu zakladu.

Tov. Urek nato zanimivo poroča o vseučiteljskem zborovanju na Dunaju. Ali nam prinese to zborovanje zaželjenega sadu, se ne more konstatirati. Vsaj pičla udeležba poslancev ne da mnogo upati.

Poročilo o „Zavezinem“ zborovanju v Radovljici izostane, ker se je o njem obširno razpravljalo v „Učit. Tov.“

Ko je podal tajnik in blagajnik svoje letno poročilo se preide k volitvam. Voli se enoglasno stari odbor namreč: Kopljč Jakob, Kranjc Franc, Klemenčič Jožef, Wutt Josipina in Kovačič Jakob.

Nato poroča tov. Škrjanec o zadnjih sejah okr. šolskega sveta. Njegovo poročilo se vzame naznanje.

Med predlogi se sklone povišati društveno na 3 K.

Na lanskem občnem zboru sestavljeni komite (tov. Maurič, Ješovnik, Berlič) za sestavo društvene kronike se sklone pozvati na delovanje, da v teku pol leta kroniko sestavi, sicer se bo nečastno razpustil.

Učiteljsko šentlenartskega okraja popolnoma soglašajo s tov. Gselmanom, da je bil letošnji 2. januar šole proslan. Tudi to učiteljsko ni imelo šole.

Prihodnje zborovanje se vrši 5. marca pri Sv. Lenartu Tovariši, pridite vsi!

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je zborovalo 9. t. m. v Slovenski Bistrici ob precejšnji udeležbi. Sploh moramo konstatovati, da se je začelo naše društvo v zadnjem času prav živahno razvijati. Pri zborovanju in po njem jame vladati ono razpoloženje, ki je potrebno za razmotrivanje stanovskih zadev in ki je naše razvedrilo. Žal, da vkljub temu še ta in ona tovarišica in tovariš prezirata društvene sestanke, ki se vrše itak jedva vsak drugi mesec. Nekam čudno nezvesti so nam postali zlasti Makolčani.

V preteklem letu je zborovalo društvo štirikrat, impozantno je bilo zborovanje v Poljčanah, kjer sta predavala tov. Pesek in dr. Pivko; udeležilo se ga je do sto učiteljic in učiteljev.

Po prečitaniu zapisnika je nadaljeval tov. Koki svoje predavanje „Kulturno delo učiteljskega izven šole“. Na podlagi Peskove brošure je govoril zanimivo o tem aktualnem vprašanju ter med drugim pripomnil, da prihajajo še tuintam na učiteljsko politično klerikalni listi, dočim „Učit. Tov.“ nimajo. Njegov predlog, da se naš okraj v svrhu lažjega poslovanja razdeli v tri okrožja (pohorsko, poljsko, dravinjsko) se je sprejel z odobravanjem.

V odsek za izvenšolsko delovanje so bili izvoljeni za prvo okrožje tov. Feigl in Šerbak, za drugo tov. Wester in Polanec, za tretje tov. Hribar in Varl; predsedoval bo odseku tovariš Koki.

Posebno se je še naglaševalo prirejanje učiteljskih krožkov in roditeljskih večerov. Tovarišica gdč. Wester predlaga, naj bi kdo o tem pri prihodnjem zborovanju referiral; izvoli se tov. Hribar.

Za tem je poročal tov. Krotky o upravnem zborovanju „Zveze“ v Celju; občni zbor bo v Veliki noči.

„Lehrerbund“ zboruje 2. februarja, naše društvo bo zastopal delegat Polanec.

Tov. Vršič je poročal o izpremembi društvenih pravil, ki so se odobrila s pristavkom tov. Koka k točki drugi, da sme društvo prirejati tudi predavanja, veselice, koncerte, predstave, ustanavljati ljudske knjižnice itd.

Blagajničarka gdč. Feigl je podala letni račun, ki izkazuje 79 K 15 h dohodkov in 60 K 54 h izdatkov. Račune sta pregledala tov. Krotky in Hribar.

Pred volitvami novega odbora je predsednik Polanec odločno odklonil izvolitev predsednikom; stal je na čelu društva osem let, ter je osobito njegova zasluga, da je dobilo društvo narodni značaj.

Navzoči društveniki so mu izkazali svoje zaupanje s tem, da so ga vkljub njegovi odločni izjavi volili predsednikom; ker pa je ponovno vsttrajal na svojem stališču, se je izvolil in konstituiral sledeči odbor: predsednik tov. Koki, podpredsednik tov. Polanec, blagajničarka tov. gdč. Schreinerjeva, tajnica tov. gdč. Kunejeva, odborniki tov. Krotky, Šerbak, Vršič; pevovalja tov. Koki.

Ljutomersko učiteljsko društvo je zborovalo v Ljutomeru dne 9. prosinca 1908 ob navzočnosti 16 članov. Nameravani občni zbor se preloži na prihodnji mesec zaradi nesklepčnosti zbora.

Predsednik Ivan Tomazič otvori zborovanje z iskrenimi čestitkami k novemu letu.

Nato prečita sledeče dopise:

1. Dopis „Zaveze“ glede banke Slavije. Z ozirom na koristi, ki jih ima naša „Zaveza“ od tega zavoda, naj bi bil vsak učitelj in učiteljica zavarovan pri Slaviji, tov. Cvetko predlaga, naj se takoj sestavi seznam vseh zavarovancev v našem okraju. Za gornjeradgonski okraj preskrbi tak seznam tov. Pertl.

2. Dopis „Zveze“ štaj. učiteljev in učiteljic glede premembe pravil in glede zastale članarine za leto 1906 in 1907. Društvo poravnava dolžno članarino v najkrajšem času.

3. Dalje prečita okrožnico štaj. socialnega odseka za izvenšolsko delovanje, ki je provzročila prav živahno razpravo. Naš pesimist tov. Vanda odobrava sicer socialne odseke, dvomi pa, ako se bo ta preveč idealni program mogel tudi izvesti. Tov. Cvetko zagovarja idealno stališče, na katerega se je postavil odsek, ker s tem še ni rečeno, da bi se moralo strogo vse izvajati, kar se priporoča. Glede roditeljskih večerov je tov. Tomazič mnenja, naj na teh predava le domače učit. obseje, potovalni učitelji so predragi, tudi ne odobrava predloga tov. Peska, da bi socialni odseki izmed sebe volili predsednika, tajnika itd. Dopise, ki so namenjeni odseku, naj sprejema predsednik učit. društva.

Nato poroča tov. Mavrič o nalogi, ki si jo je stvil naš odsek za izvenšolsko delovanje. V načrt so se sprejele sledeče točke: